

# UČITELJSKI TOVARIŠ

## Glasilno jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša  
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne  
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 12— K  
pol leta . . . . . 6—  
četrt leta . . . . . 3—  
posamezna številka po 30 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 40 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne šte 30 K.

Telefon uredništva  
štev. 118.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 50 vin.  
. . . . . dvakrat . . . 40  
. . . . . trikrat . . . 30  
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 20 vin.  
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša  
v Ljubljani, Mestni trg štev. 17/III.

Poština hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Od prihodnje številke dalje bo »Učiteljski Tovariš« izhajal vsako sredo popoldne.

### Zaveza jugoslovanskega učiteljstva.

V četrtek, dne 17. aprila 1919, bo v načelstveni sobi »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6,

seja upravnega odbora

z začetkom ob 1. uri popoldne.

Dnevni red.

1. Nagovor predsednikov.
2. Poročila članov vodstva.
3. Naš položaj.
4. Ustanovitev strokovnega tajništva.
5. Določitev kraja in časa letošnjega delegacijskega zborovanja. Dnevni red tega zborovanja v glavnih potezah.
6. Poročilo o reformi šolstva.
7. Predlogi in nasveti upravnih odborov.

Predlogi in nasveti, ki jih stavijo Zaveza društva, se morajo poslati vodstvu do 12. aprila t. l.

Vodstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva,

v Ljubljani, dne 25. sušca 1919.

Predsednik: Tajnik:  
L. Jelenc. Vil. Rus.

E. GANGL:

### Unija jugoslovanskega učiteljstva.

Velike naloge, ki nas čakajo v bližnji in daljnji bodočnosti z ozirom na zahteve in koristi stanu in šole, brezpogojno zahtevajo, da se združi vse učiteljsko države SHS v enotno strokovno (stanovsko) organizacijo. Vsak zaveden in samostojno misleč član našega stanu je dovolj preverjen o tem. Mnogo smo že govorili in pisali o združenju vsega jugoslovanskega učiteljstva v eno organizovano telo. Sedaj je treba stopiti od besed do dejanj.

Kako pa moremo izvesti skupno stanovsko organizacijo?

Moj načrt je ta:

1. Vse dosedanje centralne organizacije učiteljstva se združijo. Te organizacije so: naša Zaveza, hrvatski Savez, dalmatinski Savez, bosansko-hercegovski Savez, srbsko Udruženje, društvo slovenskih učiteljic; predvsem seveda deželne Zveze (kranjska, štajerska, Slomškova).

2. Temelj skupni stanovski organizaciji tvorijo okrajna učiteljska društva.

3. Nova skupna naša organizacija imej nalogo, da zastopa v vsej kraljevini SHS skupne interese našega stanu in šolstva v moralnem in materialnem oziru, jih uveljavlja vedno in povsod ter se bori zanje z vsemi dopustnimi sredstvi. Unija jugoslovanskega učiteljstva (UJU) bodi torej zgolj strogo stanovska organizacija.

4. Prvi in edini pogoj nje obstanka bodi najširši demokratizem in popolna svoboda vsakega prepričanja. Vsak v UJU organizovan učitelj ima pravico, da zagovarja na vsaki seji in vsakem zboru svoje prepričanje in svoje nazore, kakor ima nasprotnik teh pravico, da jih izpodbija in uveljavlja svoje. Vsaka osebnost, nestvarnost, sirovost ali sila je izključena! Stvar proti stvari, dokaz proti dokazu, načelo proti načelu! Obeta se nam na zborovanjih in skupščinah vzpodbudna živahnost, temeljita objektivnost, plemenita tekma. Iz vsega začetka se izognemo mrtvili, otopenosti in malobrižnosti. Nasprotni nazori, ko bodo med seboj stvarno razbistreni, dobe končno sredstev in poti, da se izpriča in realizuje njih hotenje, ki naj služi blaginji stanu in šole. Razprave naj vodi razum in srce, ne strast in slepota. Pa saj strasti in slepote ne bo, če pojdemo edino s čistimi nameni v UJU.

5. UJU stoji izven vsake političke stranke, kar pri strogo stanovski (strokovni) organizaciji drugače tudi ne more biti. Zunaj organizacije bodi vsakdo pristaš tiste političke stranke, ki je skladna z njegovimi nazori; bodi član take kulturne, gospodarske, socialne družbe, ki služi obči blaginji in ki ni za naš stan po svojih sredstvih in namelih nečastna in smotrom šolstva nasprotna. — Dolžnost pa je vsakega člana UJU, da izkuša temu, kar njegova stanovska organizacija sklepe in odobri kot za stan in šolo koristno in potrebno, zunaj organizacije na temelju svojih državljanjskih pravic pridobiti veljavo in uresničenje. Torej: politika ne sme v organizacijo, pač pa naj gredo sklepi organizacije v politiko, da nam ta pomore pri stvarjanju nove kulturne veličine SHS. Tako skupno delovanje nas samih in tako sotrudištvu najširše javnosti bo potrebno že v bližnji bodočnosti, ko pride na vrsto naš enotni vzgojni in šolski zakon.

6. UJU naj vodi in upravlja centralno vodstvo. Med njim in članstvom naj bodo v svrhu točnosti in nemotenosti poslovanja posredovalci tajništva z eksekutivnimi in iniciativnimi nalogami. Ta tajništva bi bila: 1. beograjsko, 2. ljubljansko, 3. novosadsko, 4. sarajevsko, 5. splitsko in 6. zagrebško. Teritorij, organizacijo in poslovanje centrale in tajništev bi določila pravila in poslovni red.

7. Likvidacijo bi dosedanje naše organizacije izvedle seveda v samostojnem delokrogu. Bistveni in sestavni deli celote bi bila okrajna učiteljska društva, ki bi morala neprestano delovati v ponosni veri, da so temeljni kameni mogočne zgradbe UJU. Tajništva bi jim dovajala živih tokov samotvornosti, iz društev pa bi vrele v tekmovalnem prizadevanju vedno nove moči deloljubnosti in stanovske zavednosti.

8. Organizacijo imenujem Unijo jugoslovanskega učiteljstva, ker se mi zdi to ime dovolj pripravno v označbo naše skupnosti, pripravno pa tudi zato, ker je naslov enako prikladen Srbu, Hrvat in Slovencu: Udruženje, Savez, Zaveza in Zveza bi se zlele v Unijo, ki bi kazala na zunaj to, kar smo že davno po srcu! Ako pa pove kdo drugo ime — naj velja njegovo!

Dixi et salvavi animam meam! Črtal sem le v širokih konturah. Eden je moral začeti! Sedaj govorite drugi! Izpreminjajte in nasvetujte, kakor vam drago; le enega mi ne vzemite: vere v bodočnost jugoslovanskega učiteljstva!

Lahov, in šele na energičen naš protest so jih napodili v barake, strah avstrijske vojske. Posedli smo po tleh in zadremali. Prebudili so nas zvoki marseljeze, ki je donela v pozdrav ravno dospelim francoskim vojakom. Zjutraj smo pa videli v naše veliko zadoščenje slovenske južno-železničarje in pa — vozove s celimi šipami. Prva zarja je pozlatila strehe in zvonike slovenskim Brežicam, ko smo dospeli tja. Na postaji je stal slovenski vojak s slovensko rožo na čepici. Oživeli so spomini na krasne sokolske pridetive in druge narodne slavnosti, ki so pomagale uničevati nemško zastrupljenje. Danes plapola na nemški hiši slovenski prapor, pred stoletji pa so praznovali pri Brežicah nemški graščaki zmago nad premaganim slovenskim kmetom. Zdelo se mi je, da vidim tam po Krškem polju tisočglavo kmetiško vojsko z Matijo Gubcem in Ilijo Gregoričem drveti, a danes zmagonosno in slavno. Kolodvori, vsi očiščeni nemških napisov, me niso presenetili — vsaj dvakrat na leto bi jih morala v mirnih časih slovenska zavednost očistiti.

### Politiško preganjani!

p. v.

Dne 9. marca t. l. smo ustanovili v Ljubljani društvo političnih preganjancev, ki je njega namen pomagati vsem onim, ki so pretrpeli v stari Avstriji zaradi političkih persekucij več ali manj duševnih in telesnih muk, do primerne odškodnine ter prisiliti merodajne faktorje, da sprejme Jugoslavija v svoj zakonski načrt tudi takozvani denunciantski zakon, ki naj onemogoči takim lopovom, kakršne je imela pokojna Avstrija v preobli meri in katere je tako izborna plačevala, njih ostudni posel.

Odbor, ki smo ga na tem shodu izvolili, ima pač mnogo lepega, težavnega, a tudi hvaležnega dela. — Prvo njegovo delo mora pač biti to, da izkuša obelodaniti imenik vseh onih denunciantov, ki so se greli na solncu avstrijske milosti. In našli bomo tu imena takih mož, ki se žal danes silijo v ospredje in ki hočejo igrati tudi v Jugoslaviji več ali manj važno vlogo. Zapisnik policijskega svetnika dr. M. Skublja, ki so ga, upamo, še pravočasno rešili uničenja, bo dal dokaj dragoceno tozadebnega gradiva. A tudi akti, ki jih je odnesla iz Ljubljane, Maribora, Celja, Trsta, itd. takozvana »perustrirungskomisijska«, hrani istotako več kot preveč v to svrhu potrebnega gradiva. — In imena morajo na dan! — Hrvatska narodna vlada je sicer že davno obljubila stopiti na dan z imeni svojih človeških izvržkov, a žal, da do sedaj še ni izpolnila svoje obljube.

In pri nas? — Če ne bo predolge časa tega imenika na dan in če se bodo razni ljudje na naši vladi izgovarjali na ta ali drugi način, da ni mogoče dobiti še popolnega imenika, potem si lahko mislimo svoje, in društveni odbor mora svojim članom javno povedati, katere osebe in s kakimi izgovori se branijo, izročiti v to potrebnih material.

Javnost jih bo sodila!

Zanimiv je bil ta shod v premenem oziru. Tu smo se sešli različni stanovni iz različnih krajev, a vsi smo imeli eno edino zavest, da smo tudi mi eden onih faktor-

## LISTEK

### Umik avstro-ogrsko vojske iz Srbije.

Piše Božo Račić.

(Konec.)

V bizantinskem slogu zidani seminar je zapuščina Giorgija Brankovića, ki je sezidal to palačo na svoje stroške. Iz ustanove Tekelyja se vzdržuje 100 bogoslovcev (hrana, obleka). Isti dobrotnik je zapustil srbskim vseučiliščnikom v Pešti hišo »Tekelijanum«.

Posebna Stratimirovićeva ustanova daje potrebno hrano 40 odličnim dijakom.

Za obrtnike imajo tudi ustanove. Pošten srbski obrtnik (pomočnik), ki je tudi dober vernik in zaveden narodnjak, dobi iz ustanove vse orodje in njegova žena vso opravo in 2000 forintov.

Na tak način je bila omogočena res zavednim ljudem eksistenca, in k takim mojstrom poslani vajenci so dobili dobro šolo. Kje more potem propasti narod s takimi organizacijami?

Karlovci leže na Dunavu, lepo naslonjeni na gorice, ki dajejo izvrstno in znano vino. Nad mestom je zgodovinska kapela miru, ki je zidana po načinu mohamedan-

skih džamij. V tej kapeli so sklenili mir s Turki 1699.

Umikajoči se Nemci so vlekli s seboj razne stvari, ki so bile pokradene v Srbiji, deloma pa tudi od razpadle avstro-ogrsko vojske. Vse mogoče stvari so ponujali pruski gospodje: postelje, mize, pisalne mize, omare itd. Poleg tega je pa zlasti v večernih urah močni Sremac kakoga Prusjaka tako »navdušil«, da je prodal tudi svojo puško ali pištolo. Sploh sem opazil, da so nemški vojaki veliki pijanci in v izbiri pijače ne preveč enolični. Vse jim teče po grlu: pivo, vino, rum — delirium je večkrat posledica vsega.

Srbski ujetniki so se vračali skozi Karlovec — pa niso šli domov, ampak dobili so puške in torbe s kruhom, pa nazaj v Madžarsko. In ni čuda, da so zasedli takoj prve dni ves Banat in Bačko in tam so še danes. Pri nas pa smo rajali in bili pijani od prevelike svobode, zato pa so Nemci vdrli čez naše meje.

Ko se je polegel prvi vihar, sem hotel v domovino, pa sem bil zaradi nemškega kavalirstva prisiljen ostati še nekaj časa tam. Umikajoči se Nemci so iz hvaležnosti, da so odnesli srečno na železnici pete, razbili tunel pri Cortanoveh, in zato nisem mogel naprej. Potovati peš ali na vozu po cesti je bilo pa malo nevarno.

Železnice po Sremu so jako trpele. Bande zelenega kadra so razbile vse, kar jim je prišlo pod roko. Kolodvori razbiti, železniški vozovi tudi in celo klopi iz 1. in 2. razreda. iztrgane. Nihče ne ve, kdaj gredo vlaki, vse je odvisno od slučajnosti, in tako smo čakali in prezebali. Vožnja od Indije do Zagreba je bila naravnost grozna. Kruha nismo dobili nikjer, pač pa so nam ponujali vina za drage denarje.

Človeku, ki pride iz južnih krajev, kjer govore »stokavski«, zveni zagrebški dialekt popolnoma domače. Truden sem bil, ko sem izstopil na državnem kolodvoru v Zagrebu. Takoj so nas obsuli razni »podjetniki«. Eden vpraša, če prodamo cipele, drugi išče municije, tretji »veš« — četrti bi rad duhana, nekateri pa ponujajo kruha, kave, juhe, rakije itd. Opazim četvorico mornarjev, katerih glasni ljubljanski dialekt me je zopet opomnil na domovino. »Prmejš, Pepe, al' veš, ket se gre zdej na zit pon?« Čujem dolgina v pelerini-dopetači. »Pučak, sej znam hrvašk', bom precj prašu,« odgovori mali kodrasti mornarček. Na lahno je potepal blizu stoječega postreščka in vprašal v »čisti hrvaščini«: »Ala brate, kam pa pele tale tramvaj?«

Povedal sem jim potem jaz, in šli smo na južni kolodvor, kjer so pričakovali Francozov. Čakalnica je bila polna

Lahov, in šele na energičen naš protest so jih napodili v barake, strah avstrijske vojske. Posedli smo po tleh in zadremali. Prebudili so nas zvoki marseljeze, ki je donela v pozdrav ravno dospelim francoskim vojakom. Zjutraj smo pa videli v naše veliko zadoščenje slovenske južno-železničarje in pa — vozove s celimi šipami. Prva zarja je pozlatila strehe in zvonike slovenskim Brežicam, ko smo dospeli tja. Na postaji je stal slovenski vojak s slovensko rožo na čepici. Oživeli so spomini na krasne sokolske pridetive in druge narodne slavnosti, ki so pomagale uničevati nemško zastrupljenje. Danes plapola na nemški hiši slovenski prapor, pred stoletji pa so praznovali pri Brežicah nemški graščaki zmago nad premaganim slovenskim kmetom. Zdelo se mi je, da vidim tam po Krškem polju tisočglavo kmetiško vojsko z Matijo Gubcem in Ilijo Gregoričem drveti, a danes zmagonosno in slavno. Kolodvori, vsi očiščeni nemških napisov, me niso presenetili — vsaj dvakrat na leto bi jih morala v mirnih časih slovenska zavednost očistiti.

V gostoljubni Kolenčevi hiši v Zagorju pa sem dobil prvega počitka svojim trudnim kostem in prvih potrebnih novic o slovenski manifestaciji osvobojenja.



jev v naši mladi Jugoslaviji, ki smo več ali manj pomogli s svojim mišljenjem, a tudi s svojimi dejanji do življenja naši državi.

Doletelo so nas več ali manj občutne kazni, a prenašali smo jih radi, njih posledice še čutimo in ne pričakujemo posebne nagrade... Če bomo pa videli, da se hočejo na naš račun oškodovati ljudje, ki so bili pod staro Avstrijo črno-rumeni do kosti in ki so se solčili v vsej milosti proslule Avstrije, tedaj bomo pa očitno zahtevali, da se mora v naši državi rajprej nas upoštevati, a potem šele druge!

Na tem shodu se je tudi izrekla marsikatera krepka na račun onih, ki so nehote dali povod, da smo morali ustanoviti to društvo... A tudi marsikatero reminiscenco in skoro neverjetno dogodbo smo čuli potem v prijateljskem razgovoru. Prepričani smo, da bi bila knjiga, kjer bi bili opisani vsi zgledi in dokazi našega mučeništva, kakršno je predlagal tov. Kiferle, kaj kmalu razprodana in da bi jo ljudje naravnost požirali, zakaj tu bi se zrcalila vsa avstrijska bestialnost v vsej svoji nagoti. Ko je bila v odbor soglasno izvoljena gospa dr. Lušicka, nekdanja licejska učiteljica Medičeva, smo se nehote spomnili tega dogodka: Na neki seji nekega avstrijskega c. kr. okraj. šol sveta je vzkliknil predsednik tega okr. šol. sveta, ko je dobil v roke oni ferman c. kr. deželne šol. sveta za bivšo Kranjsko, s katerim je le-ta šol. svet slovesno na cesto vrgel imenovano »hudodelko«: »Še premajhna kazen! — Njega je — hvala Bogu — zadel pač še hujša kazen, zakaj mož ne diha danes nič več čistega zraka mlade Jugoslavije, ker je moral sramotno pobrati šila in kopita, a »hudodelka« dr. Lušicka uživa danes vesplošen ugled in je celo naša soglasno izvoljena odbornica!

Pribiti moramo pa še nekaj v trajen spomin! Kar je bilo političko preganjanega učiteljstva, se ima po veliki večini zahvaliti za vse muke in vso materialno škodo znanemu fermanu izdajnika dr. Šusteršiča. Na podlagi te okrožnice so zbirali razni, dotičnim učiteljem neprijazni župniki potrebni »dokazilni« material, ga pošiljali merodajnim oblastem, ki so ga odstopavale petemu armadnemu vodstvu v Postojni, oddelek »Qu«, kjer je imel glavno besedo znan baron Mihael-Angelo Zois. Ta mož, ki bi najrajši vse Slovence odril na meh, je takorekoč sipal na vse vetrove razre »Konfirungs« »Internirungs« in slične »Bescheide«, da smo morali potem potovati po vseh mogočih ječah, taboriščih itd.

In ko je vstala Jugoslavija v vsej svoji sijajnosti, je mož ubežal pravici ter ušel nekam v Nemško Avstrijo, a njegovo posestvo v bližini Kranja je narodna vlada vzela pod svojo oskrbo.

Toda čudimo se samo še sledečemu dejstvu. Mož, ki je moral sicer po svojem poklicu zasledovati ljudi, je imel slednjič vendar še toliko vesti, da je dal slovo oni deželi, kjer je hotel zasloveti, a je zaradi političke izpremembe postal nemogoč; toda mož pa, ki ga je vezala s tem krvnikom vez zaupnosti ter je hotel z enim mahom pokončati vse napredno učiteljstvo, nima toliko vesti, da bi prostovoljno zapustil svoje mesto! Čudimo se še bolj našemu višjemu šol. svetu, da trpi tega moža še nadalje na njegovem odgovornem mestu!

**Upamo, da je to naša zadnja beseda o tem možu.**

Slovenskim poslancem Narodnega predstavništva v Belgradu pa kličemo: Storitve svoje dolžnosti!

Tovarišem-sotrpinom polagamo prav toplo na srce, naj pristopijo imenovanemu društvu kot člani. Letnina znaša vseletno skupno plačano 30. mesečno pa po 3 K. Članarina se pošilja na naslov: Janko K o š i r, davčni svetnik, Ljubljana, Bleiweisova cesta 31.

## Školska anketa v Beogradu.

Pod tem naslovom piše splitski »Pokret«:

Kako smo zadnji čas izvještani, viječaju u Beogradu školski stručnjaci o preuredbi škola.

Čudnovato je to, da u takoj razvikanoj demokratskoj eri, naš Savez nije bio niti obavješten o tome, a kamo li, da je bio pozvan, da pošalje jednog svog odaslanika u taj zbor. — Sada pak doznaje, mo, da Dalmaciju zastupa prof. S. Ratković. Nemamo ništa protiv toga. Žalimo pak, što nije pošao tamo i čitavi dekorirani štab pokrajinskog školskog vijeća u Zadru sa g. Gölfom na čelu.

Kad smo jednom demokrati, budimo do kraja!

Ob delu za preuredbo šolstva niso pozabili le naših bratov iz Dalmacije, ampak tudi slovenski del učiteljstva je ostal

ob strani, dasi je naša Zaveza izdelala polpen načrt.

Tako je v demokratični državi: račun delajo brez krčmarja, kockajo za našo kožo brez naše vednosti...

ALBIN LAJOVIC:

## Zakon o telesni vzgoji na Francoskem.\*

K članku tov. Michlerja naj priobčim sledeče osnovnice zakona o obvezni telesni vzgoji, ki se bo z njim pečala francoska poslanska zbornica. Ravno Francija, ki je najbolj krvavela v vojni, je prva spoznala pomen obvezne telesne vzgoje, zato so njene skrbi in nege, ki jih posveča ljudskemu zdravju in sili posameznika, lahko razumljive. Zato je obrnjena vsa njena pozornost na eno točko, ki je bila doslej pri vseh narodih docela zanemarjena, in ta se nahaja tam, kjer dobi država odraslega posameznika zopet za daljšo dobo v svoje skrbstvo, medtem ko je bil preje več let prepuščen samemu sebi; to je doba med 14. in 18. letom, doba, ki naj bo priprava za vstop v vojaško službo, doba, kjer naj se strne telesna vzgoja in priprava za vojaško sukno v harmonično celoto za obrambo naroda in drage rodne grude.

Dosedanja telesna vzgoja je bila zaradi zastarelosti nazorov silno pomanjkljiva. Glavno besedo so imeli pri tem starši, ki se — s častnimi izjemami seveda — niso brigali dosti več kot nič za to panogo vzgoje. V šolah, tako na Francoskem kakor tudi pri nas, niso zaradi pomanjkanja telovadnic prav ničesar storili za telesno vzgojo. Naša telovadna društva pa so bila vržena v politički lonec, mesto da bi gojila mlada telesa.

Med vojno, posebno pa pod vplivom izgleda Nemcev o vojaški vzgoji mladine, je polagoma rinilo na površje spoznanje, da je treba urediti vzgojo telesa potom zakonov prav tako, kakor so uredili vzgojo duha, postati mora občna, dolžnostna in obvezna; vse smernice naj se naravnajo na enoten smoter.

Silno zanimiv tega spoznanja francoskega je zakon, ki ga je predložil poslanski zbornici dne 27. novembra 1916 poslanec Lachaud ter ga podkrepil z zgodovinskimi in stvarnimi razlogi. Predloženege zakona niso tedaj sprejeli, temveč so ga odkazali komisiji za nauk in lepe umetnosti, a ker je tedaj šlo tudi o izvežbanju vojaštva, so ustanovili še vojaško komisijo. Vsi so delali z velikim pritiskom ne samo v različnih anketah, temveč tudi praktično, pred vsem seveda v področju vojnega ministrstva.

Posledica tega dela je predloga zakona, ki ga bodo sedaj obravnavali in seveda tudi sprejeli. Zove se: Predloga zakona, ki ureja dolžnostno telesno vzgojo in pripravo za vojaško službo.

Glavni deli zakona govore:

**1. del.** Telesna vzgoja je obvezna za šolske otroke obojega spola v Franciji in v kolonijah od 6. do končanega 17. leta; priprava za vojaško službo je obvezna za vse mladeniče od 18. leta do uvrstitve k polku. Program vežb in vežbanje se določa naredbenim potom po javni upravi.

Naučno ministrstvo ter odbor za telesno vzgojo in zdravstvo (Comité national d'education physique et d'hygiene) izdasta naredbu za prvo skupino, vojno ministrstvo pa za drugo.

**2. del.** Obče ljudske šole — javne in zasebne — skrbje za telesno vzgojo otrok do 13. leta; zavodi za pošolsko mladino (oeuvres postcolaires), meščanske, srednje šole — javne in zasebne — srednje gospodarske, trgovske in obrtne šole, bodisi okrožne, občinske ali državne, telovadna društva, ki jih priznava in podpira naučno ministrstvo, telovadna društva, ki jih sicer ministrstvo ne priznava, ki pa odgovarjajo rožnikovemu zakonu iz leta 1901., dalje tečajji in zavodi za telesno vzgojo, ki jih vodijo diplomirani strokovnjaki, ter naposled družina, katere razvoj sodi prav tako pod državno kontrolo, skrbje za telesno vzgojo šoli odrasle mladine. Društva, ki so se pritegnila k izvrševanju zakona, se morajo odreči vsakemu vmešavanju v politiko in naboženstvo.

Javnim šolam in drugim učnim zavodom se pridele vežbališča, odkrita in zaprta, kakršnih zahteva telesna vzgoja.

Občinske uprave glavnih okrožnih mest in občin nad 5 tisoč duš morajo dati društvom, ki se pečajo v smislu zakona s telesno vzgojo mladine, primerno igrišče brezplačno na razpolago.

Manjše občine podpira država kar najizdatnejše bodisi z denarnimi prispevki ali lastnimi stavbami, da morejo čimprej preskrbeti potrebne prostore in urediti igrišča.

\* Kakor znano, hoče tudi češki zdravstveni minister, v čigar področje spada telesna vzgoja, na podlagi zakona uvesti dolžnostno telesno vzgojo do 18. leta. Op. pis.

Da se zagotovi uspešno in blagodarno izvajanje zakona, se uvede od strani delegatov naučnega ministrstva kontrola, pod katero sodijo vsi zavodi, društva in druge institucije, ki se jim je na podlagi zakona poverila telesna vzgoja mladine.

Ta kontrola bo delovala poleg tega tudi sama po sebi v obliki »Osebnice popisnice o telesni vzgoji« (livret individuel d'education physique), ki bo spremljala otroka ves čas njegove telesne vzgoje, mladeniča pa do uvrstitve k polku, kjer bo velikega pomena za ugotovitev njegovih telesnih zmožnosti.

Da se zmanjša osebna odgovornost ravnateljev, učiteljev ter ostalih organov na zavodih, prevzema država popolno odgovornost za vse poškodbe, ki bi mogle nastati zaradi izvrševanja zakona o dolžnostni telesni vzgoji.

Državne izpite in konkurse bodo vboodoče mogli delati samo mladeniči in deklice, ki se izkažejo z izpričevalom, odnosno osebno popisnico, da so zadostili vsem predpisom zakona o dolžnostni telesni vzgoji.

Da pa bodo mogli učitelji na tem polju uspešno delovati, jih pošlje država na državne stroške v posebne, 6 mesečne okrožne tečaje, kjer dobe izpričevalo za pouk telesne vzgoje.

**3. del.** V tem oddelku je govor o dolžnostni pripravi mladeničev nad 17 let za vojaško službo. Podrobna določila se strinjajo z onimi o šolski dolžnostni telesni vzgoji. Na vojaško službo pripravljajo visoke, srednje in meščanske šole ter šole ki so podrejene zemljedelskemu, trgovinskemu in obrtnemu, vojnemu, notranjemu, pravosodnemu ministrstvu in ministrstvu javnih del.

Visokošolska društva, telovadna društva, društva za pripravo na vojaško službo, kakor tudi druga od vojnega ministrstva priznana društva morejo pod istimi pogoji pripravljati na vojaško službo, kakor so določeni za dolžnostno telesno vzgojo.

**4. del.** Četrty oddelek govori o izberi in pripravi učiteljev vseh skupin, ki se posvete telesni vzgoji in vojaški pripravi. To nalogo prevzamejo visoka šola za vzgojo telesne vzgoje na srednjih šolah (Scole normale superieure d'education physique), okrožni poučni tečajji za telesno vzgojo v kraju zbornih poveljstev in visoka šola za pripravo na vojaško službo, katere absolventi dobe po izkušnji diplomu učiteljev telesne vzgoje in kjer se jim podeli tudi službeno mesto.

Trenutno je pripravljano delo že močno napredovalo. Ministrski predsednik Clemenceau se je od vsega začetka živo zanimal za stvar, in pod njegovim vplivom je zrastel prvi zavod za vzgojo učiteljev telesne vzgoje in vojaške priprave, in sicer zavod v Joinville, ki mu je prideljena šola za invalide, v Fontainebleau, Deauville, Dinardu, Royonu, Montpellieru, Lyonu, Antibesu s podružnico v Bastiji, Alžiru s podružnico v Tunisu in končno deseti v Udžadu v Maroku, ki ga je ustanovil kapetan Lorinier.

Naučno ministrstvo ustanovi sedaj svoja vzgojna središča za učitelje telesne vzgoje. Parlamentarni krogi živo podpirajo to podjetje. Poslanec Pate je provzročil ustanovitev Narodnega odbora za telesno vzgojo, športno in socialno zdravstvo, v katerem so se združili najdelavnejši in v to najbolj poklicani predstavniki armade, naučne uprave, visokih šol in športnih krogov. Svoj sedež ima odbor v Parizu, rue Taitbout št. 1, ter je dobil za začetek državne podpore 300.000 frankov. Naloga tega odbora je, navesti delovanje vseh telovadnih in športnih društev v gotov sistem, podpirati in voditi to delovanje ter tako pospešiti in omogočiti najhitrejšo izvedbo zakona o dolžnostni telesni vzgoji.

Kako resno misli francoska vlada na energično izvedbo zakona o prisilni telesni vzgoji in pripravi na vojaško službo, nam priča zakon, ki ga je predložil sam predsednik republike v sporazumu z ministrskim predsednikom, ministra financ in naučnim ministrom dne 14. vinotoka 1918 in ki je bil soglasno sprejet. V tem zakonu se dovoljuje na račun vojnega ministrstva malenkost 1.500.000 frankov za izpopolnitev organizacij, potrebnih za strokovno in praktično poučevanje telesne in športne narodove ter vojaške vzgoje.

Tako Francozi! Slovenci smo se že merili z njimi, in naši Sokoli so jih dosegli! Zato bo gotovo zanimalo našo javnost, posebno pa šolske, sokolske, športne in vojaške kroge, kako zamišlja urediti premagalka nemške te-

meljivosti telesno vzgojo svojega naraščanja ter na kak način hoče zaceliti krvavečane, ki jih je vsekala strašna borba. Poskrbeti moramo za velikopotezno akcijo, da dobimo čim najprej zadostno množino cenih, izdatnih živil, perila in obleke. Tako se popravijo in oblečejo od dunajskega sistema davljena in do kosti posušena mlada telesa. Ko pa se zopet enkrat do sitega najedo, ko jih po človeško zopet oblečemo, potem mora tudi naš narod nujno poskrbeti za pravočasno prerčenje telesa, kar najhitreje dosežemo edino potom zakona o obvezni telesni vzgoji za vse otroke obojega spola, za mladeniče in dekleta. Delo, ki ga vrše v tem oziru naše šole, naši Sokoli, športni in drugi krožki, bo gotovo podpirala in priznala naša vlada, narodno predstavništvo in vsa javnost, zakaj samo potom do pičice organizovane telesne vzgoje si preskrbimo zdrav, krepak in trden zarod, ki bo zmogel tekovati z evropskimi narodi za ravnopravnost in samostojnost našega naroda. V zdravem telesu biva zdrava duša, in ta nam bodi vodnica na potu časti in slave našega jugoslovanskega naroda.

Zelel bi, da se baš o tem razvije vsestransko razpravljanje, zato sem priobčil osnovni načrt francoskega zakona o dolžnostni telesni vzgoji.

## O učnih načrtih

za štirirazredno meščansko šolo kot tip narodne višje šole (spodnje srednje šole).

III.

UČNI NAČRT ZA POUK V SLOVENSČINI.

Sestavil v a n M a g e r l.

Učni smoter.

Učenci naj gladko in izrazito čitajo ter pravilno umevajo, kar so čitali. Ustno in pismeno naj pravilno in spretno izražajo svoje misli. Pridobe naj si spretnost v spisovanju pisem in poslovnih sestavkov ter v izpolnjevanju poštnih obrazcev. Poznajo naj najvažnejše vrste in oblike pesništva, imajo naj pregled poglavitnih dob slovenskega slovstva ter vpogled v življenje in delovanje najznamenitejših slovenskih pesnikov in pisateljev.

Prvi razred.  
(4 tedenske ure.)

Glasno in izrazito čitanje. Jezikovna pravilno obnavljanje obravnavanih beril. Učenje na izust iz vrnih poetičkih in prozaiških sestavkov; vežbanje v izrazitem predavanju in deklamovanju.

Besedna plemena, zlasti samostalniki, pridevniki, zaimek in števnik. Prost stavek. Empirično razlaganje zloženega stavka. Raba velikih začetnic, ločila in najvažnejše kratice. Ozirati se je zlasti na ona slovniška pravila, proti katerim učenci največkrat greše. Obravnavajoč berila, naj učitelj razlaga besede po njih nastanku, slikovite izraze, rekla itd. ter tako razkriva učencem poezijo jezika.)

Obnavljanje primernih beril pripovedne vsebine; kratki opisi; pisma in lažji poslovni sestavki, poštni obrazci. (Uporabljajo naj se zlasti lastni dožitki in dogodki učencev.)

Drugi razred.  
(4 tedenske ure.)

Čitanje, učenje na izust in izrazito predavanje ter deklamovanje kakor v prvem razredu. Vežbanje v razporedovanju in prostem obnavljanju (krajsanje in razširjevanje) primernih berilnih sestavkov.

Pripovedujejo naj se učencem zanimivi in važni dogodki iz življenja pesnikov in pisateljev, ki so zastopani v čitanki.

Obravnavava vseh besednih plemen, zlasti glagola. Zloženi stavek, premi in zavisni govor. Spisne vaje kakor v prvem razredu.

Tretji razred.  
(4 tedenske ure.)

Estetiško čitanje, predavanje in deklamovanje. Gojenje estetiškega čustva: lepota idej, jezika, podob in slik. Najvažnejše iz metrike; glavne vrste in oblike pesništva.

Ciril in Metod, Primož Trubar, Vodnik, Prešeren, Slomšek, Levstik, Jenko, Stritar, Erjavec, Krsnik, Gregorčič, Askerc in nekateri novejši pesniki in pripovedniki.

Ponovitev in izpopolnitev oblikoslovja in skladnje. Najvažnejše iz glasoslovja in debloslovja.

Povesti, opisi, orisi. Poslovni sestavki, nanašajoč se zlasti na potrebe kmetijstva, obrti in trgovstva, in vloge na oblasti.

Četrty razred.  
(4 tedenske ure.)

Čitanje izbranih pesmi in pripovednih spisov (romanov in dram vsaj v odlom-